

Ochranu dětí lze pojímat ve dvou základních směrech:

- dítě a mladistvý jako pachatel trestného činu

- dítě jako poškozený (oběť) trestným činem

V obou případech je jim poskytována ze zákona speciální ochrana.

Dítě jako pachatel trestného činu

Děti do patnácti let

Dítětem je osoba, která v době spáchání činu **nedovršila patnáctý rok** svého věku. Dítě mladší patnácti let

není

trestně odpovědné

, tj. nemůže být stíháno za spáchání trestného činu, o jeho činu mluvíme jako o **činu jinak trestném**

Dopustí-li se však dítě mladší patnácti let činu jinak trestného, učiní **soud pro mládež**, podle **zákona o soudnictví ve věcech mládeže**

, opatření potřebná k jeho nápravě (výchovná povinnost, výchovné omezení, napomenutí s výstrahou, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče, dohled probačního úředníka, ochrannou výchovu a ochranné léčení).

V řízení proti dětem mladším patnácti let, které se měly dopustit činu jinak trestného, postupuje soud pro mládež podle zvláštních právních předpisů upravujících **občanské soudní řízení**, neboť děti mladší patnácti let nejsou trestně odpovědné, a proto proti nim nelze vést trestní řízení.

V tomto řízení musí mít dítě opatrovníka. Opatrovníkem dítěte pro řízení ustanoví soud pro mládež **advokáta**.

Účastníkem řízení bude vedle dítěte také příslušný **orgán sociálně-právní ochrany dětí, zákonní zástupci dítěte, osoby, kterým bylo dítě svěřeno do výchovy nebo jiné obdobné péče (pěstouni), jakož i další osoby, o jejichž právech a povinnostech má být v řízení jednáno (např. prarodiče mající dítě u sebe).**

Podalo-li návrh na zahájení řízení státní zastupitelství, je účastníkem řízení také **státní zastupitelství**

V řízení je nutné chránit **soukromí dítěte** ve stejném rozsahu jako u mladistvého, stejně tak jako úpravu **opatření** prostředcích. **uveřejnění výsledků řízení o uložení** dítěti ve veřejných sdělovacích

Mladiství

Mladistvý je osoba, která v době spáchání provinění **dovršila patnáctý rok a nepřekročila osmnáctý rok svého věku** již **odpovědný**. Mladistvý je **trestně**

odpovědný. Trestní odpovědnost mladistvého začíná spácháním provinění v den, který následuje po dni, kdy dovršil patnáct let a končí v den dovršení osmnáctého roku jeho věku. Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá **proviněním**.

Trestní odpovědnost mladistvého za provinění a opatření za ně ukládaná upravuje **zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů**

(
zákon o soudnictví ve věcech mládeže
).

Mladistvému lze uložit za spáchané provinění pouze **opatření**:

- **výchovná** (dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou)

- **ochranná opatření** (ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty a ochranná výchova)

- **trestní** (obecně prospěšné práce, peněžitá opatření, peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, vyhoštění, domácí vězení, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení), odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem, odnětí svobody nepodmíněné)

Opatření (výchovná, ochranná a trestní) uložená podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže musí přihlížet k osobnosti toho, komu je ukládáno, včetně jeho věku a rozumové a mravní vyspělosti, zdravotnímu stavu, jakož i jeho osobním, rodinným a sociálním poměrům, a musí být přiměřené povaze a závažnosti spáchaného činu.

Řízení v trestních věcech mladistvých je též upraveno **zákonem o soudnictví ve věcech mládeže**

V trestním řízení ve věcech mladistvých musejí všechny zúčastněné osoby dodržovat pravidla **ochrany osobních údajů mladistvých**

, tj. mohou být zveřejňovány jen takové informace, které nemohou vést k odhalení totožnosti mladistvého. Všechny zúčastněné orgány, tj. policejní orgány, státní zástupce, soudci, úředníci probační a mediační služby či sociální pracovníci musejí mít

zvláštní přípravu pro zacházení s mládeží

. Podle zákona projednávají trestní věci mladistvých

soudy pro mládež

. V praxi to neznamená, že by byly vytvořeny nějaké nové soudní orgány, ale trestní kauzy mladistvých řeší specializovaní soudci obecných soudů.

Dítě jako poškozený (oběť) trestným činem a svědek trestného činu

V trestním řádu lze nalézt ustanovení, které se týkají jen určitého okruhu poškozených nebo svědků. U nich vyžaduje trestní řád specifický postup.

Výslech osoby mladší osmnácti let

Věková i mentální úroveň osob mladších osmnácti let vyžaduje diferencovaný přístup a zvláštní znalosti při jejich výslechu, zejména pokud jsou tyto osoby vyslýchány za situace, kdy jsou zároveň poškozenými (zvláště ohledně některých trestných činů proti svobodě a lidské důstojnosti).

Trestní řád zakotvuje odchylky výslechu osob mladších osmnácti let v případě, že jsou vyslýchány o okolnostech, jejichž oživování v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat jejich duševní a mravní vývoj. Výslech je třeba provádět zvlášť šetrně a po obsahové stránce tak, aby výslech v dalším řízení zpravidla už nebylo třeba opakovat.

K výsledku se přibere pedagog nebo jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže, která by se zřetelem na předmět výsledku a stupeň duševního vývoje vyslychané osoby přispěla k správnému vedení výsledku. Může-li to přispět k správnému provedení výsledku, mohou být přibráni i rodiče.

Přítomnost rodičů u výsledku osoby mladší osmnácti let je tedy jen fakultativní a nemůže nahradit nezbytnost přibrání pedagoga nebo jiné osoby uvedené výše. Přítomnost rodiče či rodičů je vyloučena naopak v případě, že rodiče zároveň ve věci mají postavení svědka, jsou na věci zainteresováni jako poškození anebo dokonce by mohlo přicházet v úvahu jejich trestní stíhání. Totéž platí i v případě, pokud je možno učinit závěr, že osoba mladší než osmnácti let nebude v přítomnosti rodičů schopna nebo ochotna vypovídat pravdu.

Výslech osoby mladší než osmácti let musí být proveden tak, aby již výslech nebylo nutné v dalším průběhu řízení opakovat. Výslech je v praxi zpravidla prováděn již v přípravném řízení a neměl by být v dalších fázích řízení, není-li to nutné, opakován.

Zvláštní pozornost, kterou trestní řád věnuje výsledku osob mladších než osmnácti let, se dále promítá i v dalších ustanoveních trestního řádu (např. je-li vysvětlení požadováno od nezletilého, je třeba o úkonu vyrozumět jeho zákonného zástupce; to neplatí, jestliže provedení úkonu nelze odložit a vyrozumění zákonného zástupce nelze zajistit).

Ochrana osobních údajů a soukromí osob mladších osmnácti let

Trestní řád stanoví, že nikdo nesmí v souvislosti s trestným činem spáchaným na poškozeném jakýmkoli způsobem zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti poškozeného, který je **osobou mladší osmnácti let**.

Stejná ochrana se poskytuje

☐ poškozenému staršímu osmnácti let

jestliže

byl vůči němu spáchán trestný čin kuplířství nebo šíření pornografie nebo některý z trestných činů proti životu a ☐ zdraví, svobodě a lidské důstojnosti nebo proti rodině a mládeži

Zveřejnění obrazových snímků, obrazových a zvukových záznamů nebo jiných informací o průběhu hlavního líčení nebo veřejného zasedání, které by umožnily zjištění totožnosti takového poškozeného je zakázáno. Pravomocný rozsudek nesmí být v zásadě zveřejněn ve veřejných sdělovacích prostředcích s uvedením jména, popřípadě jmen, příjmení a bydliště takových poškozených.

Informace, na které se vztahuje zákaz zveřejnění, lze v nezbytném rozsahu zveřejnit pro účely pátrání po osobách, pro dosažení účelu trestního řízení a dále v případě, odůvodňuje-li to veřejný zájem, pokud převažuje nad právem na ochranu soukromí dotčené osoby nebo pokud osoba, jíž se zákaz zveřejnění týká, udělila ke zveřejnění informace souhlas.

Zemřela-li nebo byla-li tato osoba prohlášena za mrtvou, souhlas se zveřejněním informací je oprávněn udělit její manžel, partner nebo její děti, a není-li jich, její rodiče, v případě osoby mladší než osmnácti let nebo osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům nebo s omezenou způsobilostí k právním úkonům pak její zákonný zástupce. Souhlas se zveřejněním informací nemůže udělit osoba, která je pachatelem trestného činu spáchaného vůči osobě, jež zemřela nebo byla prohlášena za mrtvou.

Nerespektování těchto ustanovení může být postiženo jako správní delikt s peněžitou sankcí až 1.000.000,- Kč, resp. 5.000.000,- Kč (spáchání tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem) nebo dokonce jako trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji (je-li tím způsobena vážná újma na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se osobní údaje týkají).

